

UCHWAŁA NR 1/71
KOMITETU ORGANIZACYJNEGO II KONGRESU NAUKI POLSKIEJ
z dnia 18 X 1971 r.
w sprawie programu prac przygotowawczych do II Kongresu

W nawiązaniu do Uchwały nr 16/71 Prezydium Polskiej Akademii Nauk z 15 VI 1971 r. w sprawie zwołania II Kongresu Nauki Polskiej, zatwierdzonej decyzją nr 72/71 Prezydium Rządu z 29 VI 1971 r., Komitet Organizacyjny postanawia:

1. Przyjąć wytyczne do programu prac przygotowawczych II Kongresu Nauki Polskiej, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały, za podstawę działalności Komitetu Organizacyjnego i jego organów.

2. Zwrócić się z apelem do wszystkich pracowników nauki w Polsce o aktywny udział w pracach przygotowawczych do II Kongresu Nauki Polskiej, aby opierając się o jak najszerzą opinię polskiego świata nauki, uchwały Kongresu stały się wyrazem jego zaangażowania społecznego i poczucia współodpowiedzialności za rozwój nauki i kraju.

3. Zobowiązać sekcje, podsekcje i komisje Komitetu Organizacyjnego, aby w toku prac przygotowawczych do II Kongresu podjęły dyskusję nad węzłowymi problemami rozwoju nauki polskiej, biorąc pod uwagę Wytyczne na VI Zjazd PZPR w sprawie dalszego socjalistycznego rozwoju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, uchwały tego Zjazdu oraz materiały prognostyczne i planistyczne dotyczące polityki społecznej, gospodarczej, naukowej i kulturalnej.

4. Zobowiązać przewodniczących sekcji, podsekcji i komisji Komitetu Organizacyjnego Kongresu do przedłożenia przewodniczącemu Komitetu Organizacyjnego w terminie do 30 XI 1971 r. projektów programów działalności na okres do końca 1972 r., będących rozwinięciem i konkretyzacją wytycznych do programu prac przygotowawczych, oraz harmonogramów prac wraz z ich preliminarzami budżetowymi.

5. Zobowiązać Prezydium Komitetu Organizacyjnego do przedłożenia w drugim kwartale 1972 r. konkretnego programu obrad II Kongresu, założeń do referatu plenarnego oraz sprawozdania z przebiegu prac przygotowawczych w celu m. in. poddania ich dyskusji w środowisku naukowym.

6. Uchwała wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez prezesa Rady Ministrów*.

* Prezes Rady Ministrów zaaprobował tekst uchwały 12. XI. 1971 r.

WYTYCZNE DO PROGRAMU PRAC PRZYGOTOWAWCZYCH II KONGRESU NAUKI POLSKIEJ

I. CELE I ZADANIA II KONGRESU

1. Program prac przygotowawczych i obrad samego Kongresu jest funkcją jego celów.

Organizowany pod hasłem „Nauka w służbie narodu” II Kongres powinien stać się ważnym czynnikiem kształtowania i realizacji założeń polityki naukowej zmierzającej do podniesienia efektywności badań naukowych, odpowiednio do potrzeb dalszego rozwoju społeczno-ekonomicznego i kulturalnego kraju i przyśpieszenia rewolucji naukowo-technicznej w Polsce.

Cel ten należy rozumieć szeroko. Chodzi o zapewnienie nauce i badaniom naukowym, tak teoretycznym, jak i doświadczalnym, warunków umożliwiających podniesienie ich poziomu, uzyskanie zwiększonej skuteczności, szybszego tempa rozwoju i wykorzystania wyników w praktyce, aby dzięki temu nauka stawała się coraz ważniejszą siłą napędową ogólnego rozwoju, organicznie wbudowaną, obecną i twórczo oddziaływającą na funkcjonowanie społeczeństwa i państwa oraz wszystkie jego instytucje.

2. W ramach prac nad perspektywnym planem rozwoju kraju II Kongres przedyskutuje kierunki rozwoju nauki polskiej na najbliższe 10–15 lat, określi zarówno zadania badawcze, jak i skalę niezbędnych środków oraz zadania w zakresie rozwoju kadry naukowej, organizacji i wyposażenia warsztatów pracy naukowej, rozwoju wydawnictw naukowych, bibliotek, archiwów i muzeów naukowych oraz rozwoju społecznego ruchu naukowego.

3. II Kongres wypowie się w sprawie kierunków i metod kształcenia kadr wysoko kwalifikowanych oraz warunków sprzyjających rozwijaniu talentów młodzieży naukowej.

Na tym tle II Kongres zarysuje rozwinięty program kształcenia kadr naukowych dla potrzeb szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych, jak też dla potrzeb szeroko pojętej praktyki społecznej.

4. II Kongres opracuje wnioski zmierzające do pogłębienia i dalszego rozwoju międzynarodowej współpracy naukowej, w szczególności wykorzystania możliwości dalszej integracji i specjalizacji badań naukowych krajów socjalistycznych poprzez podział zadań i wzajemne uzupełnianie programów i przedsięwzięć badawczych poszczególnych krajów, tworzenie wspólnych placówek i zespołów badawczych, oraz wspólne kształcenie i wymianę kadr naukowych.

5. II Kongres wypowie się w sprawie systemu organizacji i zarządzania działalnością badawczą. System ten, zachowując zasady centralnego planowania badań i prac rozwojowych oraz zapewniając gospodarce rolę inspiratora badań, powinien sprzyjać maksymalnemu wykorzystaniu inwencji twórczej pracowników nauki; wytwarzać poczucie wspólnoty wszystkich środowisk naukowych i zacieśniać współpracę między pionierami organizacyjnymi nauki; umożliwiać racjonalne wykorzystywanie potencjału kadrowego i materialnego placówek naukowych lub części tych placówek, podporządkowanych organizacyjnie różnym resortom, dla wspólnego rozwiązywania ważnych dla rozwoju nauki oraz ekonomicznego i kulturalnego rozwoju kraju problemów kompleksowych; usprawniać i doskonalić związki między nauką i praktyką; umożliwiać — poprzez system prognoz, ekspertyz i konsultacji — wykształcenie instytucjonalnych form udziału kadry naukowej w podejmowaniu ważnych dla rozwoju kraju decyzji.

6. II Kongres Nauki Polskiej powinien przyczynić się do umocnienia współdziałania pracowników nauki z klasą robotniczą oraz innymi grupami społeczno-zawodowymi tworzącymi dobra materialne w świadomym torowaniu dróg i przyspieszaniu rewolucji naukowo-technicznej, a także w kształtowaniu nowoczesnych treści świadomości społecznej. Prace przygotowawcze i obrady samego Kongresu powinny równocześnie wzmocnić poczucie odpowiedzialności wszystkich pracowników nauki za losy nauki, za szybką i bardziej skuteczną realizację jej funkcji w rozwoju społeczeństwa socjalistycznego, doprowadzić do sytuacji, w której pracownicy nauki jeszcze bardziej będą wiązać będą swoje aspiracje naukowe z programem społecznego, gospodarczego i kulturalnego rozwoju kraju.

7. Cele II Kongresu – to cele istotne z punktu widzenia potrzeb społeczeństwa i samej nauki, roli nauki w kształtowaniu nowoczesnego społeczeństwa i państwa oraz miejsca nauki polskiej w nauce światowej. Dalsza konkretyzacja a następnie realizacja tych celów uzasadnia podjęcie wysiłku organizacji Kongresu oraz wymaga mobilizacji zasobów intelektualnych całego kraju.

Powszechność udziału pracowników nauki w pracach przygotowawczych wymaga stworzenia takich ram organizacyjnych i stosowania takich form i metod działania, aby przed każdym twórczym pracownikiem nauki otworzyć szansę aktywnego współdziałania w określeniu kierunku rozwoju nauki, jej kształtu organizacyjnego oraz uzyskania przez nią należnego miejsca i roli w społeczeństwie. „O rozwoju nauki polskiej – stwierdzają Wytyczne na VI Zjazd Partii – zadecydują przede wszystkim sami pracownicy nauki”.

II. METODY OSIĄGNIĘCIA CELÓW I ZADAŃ II KONGRESU

8. Cele II Kongresu zakładają rozwinięcie dyskusji merytorycznej oraz prac studyjnych w trzech przekrojach czasowych:

- retrospektywnej oceny rozwoju nauki w okresie Polski Ludowej,
- analizy i oceny aktualnego stanu, potrzeb i tendencji rozwojowych nauki w Polsce na tle poziomu i osiągnięć nauki światowej,
- wytyczenia kierunków rozwoju nauki na najbliższe 10–15 lat na tle prognoz rozwojowych i projektów planów perspektywicznych rozwoju społecznego i gospodarczego, rozwoju oświaty i kultury narodowej oraz przestrzennego zagospodarowania kraju.

9. Krytycznie wykorzystując już istniejące już opracowania i wyniki narad i konferencji, należy w okresie prac przygotowawczych:

1) Dokonać oceny uzyskanego w Polsce Ludowej postępu nauki polskiej i jej wkładu w rozwój nauki światowej, rozszerzanie zasięgu wiedzy o przyrodzie i społeczeństwie, tworzenie nowych hipotez i teorii uogólniających, tłumaczących zjawiska postępu, metod badawczych oraz technik przeprowadzania obserwacji i eksperymentów, nowych kierunków badawczych i dyscyplin naukowych.

2) Wychodząc z założenia, iż sam opis rozwoju dyscyplin naukowych i postępu poznawczego nie wystarcza dla pełnej oceny roli nauki w rozwoju społecznym, należy ocenić rzeczywisty wkład nauki – zarówno badań podstawowych, jak i badań stosowanych, doświadczalnych i technologicznych, a także prac rozwojowych i innowacji naukowo-technicznych – w rozwój bazy wytwórczej gospodarki; należy ocenić rolę nauki, w szczególności nauk społecznych i humanistycznych, m. in. w kształtowaniu świadomości społecznej, umacnianiu ludowego państwa i rozwoju demokracji socjalistycznej, w usprawnianiu organizacji i kierowania państwem, funkcjonowania administracji i samorządów oraz organizacji procesów produkcyjnych i rozwoju usług.

Zbadanie współzależności między nauką i rozwojem społecznym powinno dać obiektywną odpowiedź, jakie warunki muszą być spełnione i jakie mechanizmy należy uruchomić, aby nauka polska mogła w najbliższych latach wydatnie podnieść swoją efektywność badawczą

i ekonomiczną, społeczną i polityczną i bardziej skutecznie przyczynić się do przekształcenia społeczeństwa w kierunku nowoczesnego społeczeństwa socjalistycznego; aby zespoły instytucji naukowych były organicznie wbudowane, tzn. merytorycznie, a nie tylko formalnie włączone do wszystkich działów gospodarki narodowej, jako ich część składowa.

3) Zapewnić szeroki współdział pracowników nauki w pracach prognostycznych oraz w pracach nad planami perspektywnymi rozwoju społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego zagospodarowania kraju. Równolegle i w ścisłym powiązaniu z tymi pracami należy doprowadzić do opracowania podstawowego zarysu perspektywnego planu rozwoju nauki polskiej na okres 10–15 lat.

4) Zbadać racjonalność istniejących form organizacji i zarządzania badaniami naukowymi na tle dotychczasowych doświadczeń i dojrzewających nowych potrzeb społeczeństwa i wymogów rewolucji naukowo-technicznej. W tym celu należy w szczególności ocenić system kierowania badaniami w skali ogólnokrajowej, skuteczność obowiązujących przepisów w sprawie przedmiotowego finansowania badań naukowych, koordynacji problemów węzłowych i resortowych oraz zbadać osiągnięcia i możliwości dalszego rozwoju międzynarodowej współpracy naukowej, szczególnie w obrębie państw socjalistycznych.

5) Dokonać oceny stanu ilościowego i poziomu jakościowego kadr naukowych, m. in. z punktu widzenia potrzeb nauki, gospodarki i kultury narodowej, skuteczności metod i programów kształcenia pracowników nauki, usprawnienia trybu i skrócenia drogi dochodzenia do samodzielności w nauce. Należy w wyniku tej oceny wskazać metody i środki zmierzające do jakościowego i ilościowego wzrostu kadr specjalistów i kadr naukowych oraz racjonalnego ich wykorzystania.

III. METODY I FORMY ORGANIZACYJNE PRAC PRZYGOTOWAWCZYCH DO II KONGRESU

10. Organizatorami prac przygotowawczych są: Komitet Organizacyjny i działające w jego ramach sekcje, podsekcje i komisje problemowe. Komitet Organizacyjny i jego organy powinny nie tylko programować i organizować własne prace analityczne, diagnostyczne i prognostyczne, ale brać pod uwagę potrzeby i inicjatywy szeroko pojętych środowisk naukowych. W tym celu należy:

a) nawiązać współpracę z uczelniami i ich kolegiami rektorskimi, z instytutami naukowo-badawczymi i radami naukowymi resortów i rad narodowych, placówkami naukowymi, wydziałami i komitetami naukowymi PAN, towarzystwami naukowymi i stowarzyszeniami społeczno-kulturalnymi, zawodowymi i technicznymi, studenckimi kołami naukowymi i organizacjami młodzieżowymi;

b) wykorzystać zjazdy krajowe przedstawicieli poszczególnych dyscyplin naukowych lub towarzystw naukowych oraz konferencje środowiskowe dla rozpatrywania w toku dyskusji przygotowawczych do Kongresu problemów aktualnego stanu, potrzeb i organizacji badań oraz rozwoju regionalnych ośrodków naukowych, jak również dla przedyskutowania przygotowanych pod obrady Kongresu materiałów i projektów uchwał.

11. Sekcje, podsekcje i komisje wykorzystają i przeanalizują Wytyczne KC PZPR na VI Zjazd Partii pt. *O dalszy socjalistyczny rozwój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, uchwały VI Zjazdu, jak również materiały i opracowania Komisji dla Unowocześnienia Systemu Funkcjonowania Gospodarki i Państwa oraz Komitetu Ekspertów dla opracowania raportu, o stanie oświaty w Polsce i wezmą udział w ogólnonarodowej dyskusji przed- i pozjazdowej. Sekcje, podsekcje i komisje powinny zebrać i wykorzystać opracowania komitetów naukowych PAN, podsumowujące rozwój poszczególnych dyscyplin naukowych w Polsce Ludowej, ekspertyzy naukowe, opracowania prognostyczne i projekty planów perspektywicz-

nych oraz materiały i wyniki dotychczasowych spotkań, narad i konferencji poświęconych nauce i jej organizacji. Analizy, oceny ilościowe i jakościowe należy oprzeć na rzetelnych studiach. W syntetycznych opracowaniach sekcji powinny znaleźć miejsce wielkie kompleksowe problemy badawcze, jako podstawowy element budowy perspektywicznego planu rozwoju nauki polskiej na okres 10–15 lat, oraz powinny być ukazane możliwości nauki jako całości i poszczególnych grup nauk w rozwiązywaniu ważnych problemów praktyki.

Komisja Polityki Naukowej, której powołanie przewiduje się w terminie późniejszym, przy pomocy odpowiednich podkomisji wykorzysta materiały i postulaty sekcji i podsekcji i przygotuje wnioski dotyczące w szczególności systemu organizacji, planowania, zarządzania i finansowania badań naukowych, kształcenia i doskonalenia kadr naukowych, międzynarodowej współpracy naukowej oraz możliwości integracji badań naukowych krajów socjalistycznych, upowszechniania wiedzy i przyswajania wyników badań naukowych.

12. Aby zapewnić pełną reprezentację wszystkich środowisk i instytucji naukowych w obradach II Kongresu, Komitet organizacyjny – po konsultacjach z sekcjami i podsekcjami – w drugim kwartale 1972 r. ustali zasady udziału pracowników nauki w obradach II Kongresu Nauki Polskiej.

Do udziału w Kongresie zaproszeni zostaną również przedstawiciele nauki krajów przyjaźnionych, przedstawiciele międzynarodowych organizacji naukowych, członkowie zagraniczni Polskiej Akademii Nauk oraz uczeni zagraniczni polskiego pochodzenia.